

ואמר ועל חרבך תחיה, שהרי כך ראוי לך לשפך דמים ולעשות קרבות, ועל כן אמר מה אעשה בני.

רבי אלעזר אמר, ולך אפוא מה אעשה - פיון שאמר את זה, למה בני? אלא אמר לו, ולך אפוא מה אעשה שאמה בדין ובחרב ובדם אני רואה אותך, ואת אחיך בדרך שלמה. אלא בני, בני ודאי. אני גרמתי לך משום שאמה בני, ועל כן ועל חרבך תחיה ואת אחיך תעבד. ועדין לא התקיים, שהרי לא עבד עשו את יעקב, משום שיעקב לא רצה אותו עכשו, והוא חזר וקרא לו אדוני כמה פעמים, משום שהסתפל למרחוק והעלה אותו לסוף הימים, כמו שאמרנו.

רבי חייא ורבי יוסי היו הולכים בדרך. בעודם הולכים ראו את רבי יוסי הנקן שהיה הולך אחריהם. ישבו עד שהגיע אליהם. פיון שהגיע אליהם, אמרו, עכשו הדרך מתקנת לפנינו. הלכו. אמר רבי חייא, עת לעשות לה'. פתח רבי יוסי ואמר, (משלי לא) פיה פתחה בחכמה ותורת חסד על לשונה. פיה פתחה בחכמה - זו כנסת ישראל. ותורת חסד על לשונה - אלו הם ישראל, שהם לשון התורה שמדברים בה ימים ולילות.

פיה פתחה בחכמה - זו ב' של בראשית, ופרשוה. ותורת חסד על לשונה - זה אברהם, שבו ברא את העולם ובו מדבר תמיד. ב' סתומה מצד זה, ופתוחה מצד זה. סתומה מצד זה, כמו שנאמר וראית את אחרי. פתוחה מצד זה כדי להאיר (למדור) פניה כלפי מעלה, ופתוחה מצד זה כדי לקבל מלמעלה, והיא אכסדרה

עלמא ואסתפל בדרגיה, ואמר (בראשית כז) ועל חרבך תחיה, דהא הכי אתחזי לך לאושדא דמיון ולמעבד קרבין, ועל דא אמר מה אעשה בני.

רבי אלעזר אמר, ולך אפוא מה אעשה, פיון דאמר האי, אמאי בני. אלא אמר ליה, ולך אפוא מה אעשה, דאנת בדינא ובחרבא ובדמא חזינא לך, ולא אחיך בארץ שלי. אלא בני, בני ודאי, אנא גרימנא לך, בגין דאנת בני. ועל דא על חרבך תחיה ואת אחיך תעבד. ועדיין לא אתקיים, דהא לא פלח ליה עשו ליעקב. בגין דיעקב לא בעא ליה השתא, ואיהו אהדר וקרא ליה אדני כמה זמני, בגין דאסתפל למרחוק, וסליק ליה לסוף יומיא, כדקאמרן.

רבי חייא ורבי יוסי הוו אזלי בארץ. עד דהוו אזלי, חמו ליה לרבי יוסי סבא דהוה אזיל בתרייהו. יתבו עד דמטא לגבייהו. פיון דמטא לגבייהו, אפרו השתא ארץ מתתקנא קמן, אזלו. אמר רבי חייא (תהלים קיט) עת לעשות ליי. פתח רבי יוסי ואמר, (משלי לא) פיה פתחה בחכמה ותורת חסד על לשונה. פיה פתחה בחכמה, דא כנסת ישראל, ותורת חסד על לשונה אליו אינון ישראל, דאינון לישנא דאורייתא דמשתעי בה יומי ולילי.

פיה פתחה בחכמה (משלי לא) דא ב' דבראשית, ואוקמוה. ותורת חסד על לשונה דא אברהם, דביה ברא עלמא, וביה משתעי תדיר. ב' סתים מהאי גיסא, ופתיחא מהאי גיסא. סתימא מהאי גיסא, כמה דאת אמר, (שמות לג) וראית את אהורי. פתיחא מהאי גיסא, בגין לאנהרא (נ"א להדרא) אנפיה לגבי עילא,